

DOI 10.51558/2490-3647.2024.9.2.1305

UDK 159.947.5-075.875

Primljeno: 12. 03. 2024.

Izvorni naučni rad
Original scientific paper

Ljubica Dragišić, Zlatko Pavlović

MOTIVACIJA ZA IZBOR STUDIJA KOD STUDENATA PSIHOLOGIJE I STUDENATA STRANIH JEZIKA I NJIHOVO ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM

Kao faktori koji značajno opredjeljuju studente da izaberu studije psihologije u literaturi se često navode potreba da se pomaže drugima i potreba da se ljudi i njihovo ponašanje razumiju. Pri izboru studija važni su i pragmatični razlozi. Na manjem uzorku studenata koji su činili studenti psihologije i studenti koji studiraju strane jezike (N = 158), provjerili smo možemo li identifikovati tri vrste motivacije za izbor studija koje počivaju na tri pomenute potrebe (potreba da se pomaže ljudima, potreba da se razumiju ljudi i njihovo ponašanje i pragmatičke potrebe). Motivacija za izbor studija mjerena je skalom vlastite konstrukcije, dok je zadovoljstvo životom mjereno skalom zadovoljstva životom (Satisfaction With Life Scale SWLS). Kod studenata psihologije identifikovali smo sve tri vrste motivacije, dok smo kod studenata stranih jezika identifikovali pragmatističku motivaciju u izboru studija, ali se druge dvije komponente motivacije nisu ispoljile kao posebni faktori, već su činile jedan faktor. Zadovoljstvo životom nije pokazalo povezanost ni sa jednom vrstom motivacije kod studenata psihologije, a kod studenata stranih jezika pokazalo je blagu povezanost sa pragmatističkom motivacijom. U pragmatističkoj motivaciji razlika između dva poduzorka studenata nije registrovana, dok u zadovoljstvu životom jeste. Studenti psihologije pokazali su veće zadovoljstvo životom.

Ključne riječi: izbor profesije; motivacija studenata za izbor studija; zadovoljstvo životom kod studenata

UVOD

Motivacija za izbor studija može se odnositi na širok dijapazon motivacionih faktora (Симић 2015). Interes za studije psihologije u mnogim zemljama pokazuje postojani rast (Jarvis 2012; Walker 2010; Banyard 2014). Motivi koji usmjeravaju mlade na izbor studija psihologije i buduće profesije u toj oblasti su takođe višestruki. Džervis navodi tri pretpostavke o razlozima zašto je psihologija popularna i zašto mladi često biraju studije psihologije: 1. alternativa koja je lakša od drugih studija; 2. interesovanje za psihologiju; 3. potreba za uspješnijim izlaženjem na kraj sa vlastitim mentalnim problemima (terapijska hipoteza) (Jarvis 2012).

Prva pretpostavka ne nalazi potvrdu (Jarvis 2012; Morris 2003). Istraživanja govore u prilog druge pretpostavke da su studenti izvorno zainteresovani za psihologiju (Hirschler & Banyard 2003; Hastie 2006; Nikolaenko, Lantratova & Volkodav 2018). Neki autori nalaze argumente za razmatranje treće pretpostavke (terapijska hipoteza). Kreig i Cinkievič konstatuju da je proporcija studenata sa nekim mentalnim teškoćama veća u populaciji studenata psihologije, nego u populacijama studenata nekih drugih oblasti i da bi to mogao biti svjesni ili nesvjesni razlog za izbor studija (Craig & Zinkiewicz 2010). Druga istraživanja ne nalaze potvrdu za takav stav (Walker 2004; Jacobson & Diseth 2020).

Volker konstatuje da je interesovanje za psihologiju kao motiv pri izboru studija previše uopšten i da se on sastoji od više posebnih razloga među kojima su i interesovanje za ljude uopšte, potreba da se oni bolje razumiju, želja da se sazna više o mentalnom funkcionisanju i mentalnom zdravlju (Walker 2010). Potreba za razumijevanjem sebe i drugih ljudi, kao i želja da se pomogne drugima u rješavanju njihovim problema, redovno se registruju kao motivi pri izboru studija psihologije (Hastie 2006; Morris 2003; Walker 2004; Stewart, Hill, Stewart, Bimler & Kirkland 2005; Mudhovozi & Maree 2012).

Harst i Karson govore o dva tipa studenata koji se opredjeljuju za studije psihologije. Označili su ih kao iscjelitelje povrijeđenih i introspektiviste (Hurst & Carson 2021). Prvi su oni kod kojih dominira želja za pomaganje drugim ljudima (altruistički motivi), a drugi su oni kod kojih dominira potreba za razumijevanjem sebe i drugih.

Izbor studija i osposobljavanje za određenu profesiju spadaju među najvažnije faktore koji određuju mjesto i položaj pojedinca u društvu, kao i njegov odnos prema drugim ljudima, ali i samom sebi. Zbog prirode studija, ovo je posebno karakteristično za studente psihologije. Zato je aktuelno pitanje odnosa motivacije studenata za

studiranje psihologije sa pokazateljima njihovog psihičkog funkcionisanja. Među takvim pokazateljima je i zadovoljstvo životom.

Jedno od ključnih pitanja svih nauka koje se bave čovjekom odnosi se na faktore koji određuju prilagođavanje pojedinca i njegovo uspješno funkcionisanje u zajednici. To je slučaj i sa psihologijom, posebno pozitivnom psihologijom koja svoje izvore ima u humanističkoj psihologiji (Diener, Kesebir & Tov 2010; Seligman 2002), ali i u nastojanjima da se potpunije shvati fenomen ljudskog zdravlja (Bowling 2005). U pozitivnoj psihologiji jedan od ključnih pojmova je subjektivno lično blagostanje. Dominirajući model subjektivnog blagostanja uključuje u njega dvije komponente – afektivnu i kognitivnu (Diener, Oishi & Lucas 2003; Lucas & Diener 2010). Afektivna se odnosi na balans između negativnog i pozitivnog afektiviteta, a kognitivna predstavlja procjenu osobe o zadovoljstvu sopstvenim životom.

Zadovoljstvo životom se određuje kao kognitivna evaluacija sopstvenog života u cjelini i/ili neke konkretne oblasti života (Huebner, Valois, Paxton & Drane 2005; Myers & Diener 1995; Shin & Johnson 1978). Takva evaluacija počiva na vjerovanju pojedinca o tome kakav bi njegov život trebao biti u poređenju sa procjenama o tome kakav on jeste (Paschali & Tsitsas 2010). U tom smislu se zadovoljstvo životom javlja kao subjektivna procjena o kvalitetu sopstvenog života (Sousa & Lyubomirsky 2001). Prema Penezić (2002), zadovoljstvo životom predstavlja kognitivnu evaluaciju cjelokupnog života kroz koju osoba procjenjuje vlastiti život.

Istraživanja pokazuju da je zadovoljstvo životom povezano sa brojnim faktorima od kojih zavisi funkcionisanje pojedinca. Visok nivo zadovoljstva životom praćen je visokom socijalnom podrškom, višim nivoom efikasnosti na emocionalnom, akademskom i socijalnom planu i nižim nivoom neuroticizma (Suldo & Huebner 2006), te manjom sklonošću ka anksioznosti i depresiji (Gilman & Huebner 2006). Nivo zadovoljstva životom je niži tamo gdje se češće javljaju depresije i samoubistva (Liu & Larose 2008). Viši nivo zadovoljstva životom djeluje i kao brana i zaštita od negativnih efekata stresa i razvoja psihopatoloških reakcija i agresivnog ponašanja (Suldo & Huebner 2004; Valois, Zullig, Huebner & Drane 2006). Uopšteno govoreći, zadovoljstvo životom pozitivno je povezano sa srećom i onim što većina ljudi smatra dobrim životom, a negativno sa nesrećom i depresijom (Proctor, Linley & Maltby 2009b). Zadovoljstvo životom povezano je sa pozitivnim stavovima prema školi i nastavnicima (Gilman & Huebner 2006), odnosno kod studenata je povezano sa većim zadovoljstvom studijama, nastavnicima i kolegama (Kovčo-Vukadin 2014).

Zadovoljstvo životom mjeri se ili kao opšte zadovoljstvo (jedna dimenzija) ili kao zadovoljstvo životom u nekoliko posebnih životnih oblasti (više dimenzija) (Proctor,

Linley & Maltby 2009a). Oba pristupa imaju argumente koji im govore u prilog, ali više autora ukazuje da je u mnogim slučajevima više opravdano mjeriti opšte zadovoljstvo životom nego zadovoljstvo životom u posebnim oblastima (Diener & Diener 1995; Pavot & Diener 1993; Pavot, Diener, Colvin & Sandvik 1991).

U literaturi je opisan veći broj instrumenata za mjerenje zadovoljstva životom. Neke od češće korištenih jednodimenzionalnih skala za mjerenje zadovoljstva životom su Skala zadovoljstva životom (Satisfaction With Life Scale – SWLS) (Diener, Emmons, Larsen & Griffin 1985); Skala temporalnog zadovoljstva životom (Temporal Satisfaction with Life Scale – TSWLS) (Pavot, Diener & Suh 1998); Skala percipiranog zadovoljstva životom (Perceived Life Satisfaction Scale – PLSS) (Adelman, Taylor & Nelson 1989; Smith, Adelman, Nelson, Taylor & Pares 1987). Među poznatijim multidimenzionalnim skalama za mjerenje zadovoljstva životom su Proširena skala za mjerenje zadovoljstva životom (Extended Satisfaction With Life Scale – ESWLS) (Alfonso, Allison, Rader & Gorman 1996); Sveobuhvatna skala zadovoljstva životom (Comprehensive Quality of Life Scale – ComQol) (Cummins, McCabe, Romeo & Gullone 1994) i Indeks lične dobrobiti (Personal Wellbeing Index – PWI) (Cummins & Lau 2005).

Veliki broj istraživanja koja se bave zadovoljstvom životom za ispitanike ima studente, ali se u većini slučajeva analize na vrše prema oblasti studija. Zato je malo istraživanja koja donose rezultate o zadovoljstvu životom kod studenata koji studiraju psihologiju. U istraživanju vršenom na studentima u Turskoj (među kojima su bili i studenti psihologije) dobijeno je da vrsta studija nema veći uticaj na zadovoljstvo životom. Oko 13% varijanse u zadovoljstvu životom zavisilo je od oblasti studija (Pekdoğan & Yurtçu 2022). Najveće zadovoljstvo pokazali su studetni koji se osposobljavaju za nastavnike na početnom nivou obrazovanja, a studenti psihologije su bili prema prosječnoj vrijednosti u zadovoljstvu životom u gornjoj polovini (autori ne daju rezultate analize pojedinačnih razlika). Posebno su oskudni izvori o istraživanjima koja zadovoljstvo životom kod studenata psihologije dovode u vezu sa njihovom motivacijom pri izboru studija. Pokazuje se da je zadovoljstvo životom pozitivno povezano sa različitim aspektima intrinzičke motivacije (Chirkov & Ryan 2001; Levesque, Zuehlke, Stanek & Ryan 2004). Istraživanja vršena na studentima psihologije, u kojima se zadovoljstvo životom i subjektivna dobrobit dovode u vezu sa motivacijom, po pravilu uzimaju u obzir akademsku motivaciju (motivacija za postignuća na akademskom planu). Takva istraživanja ukazuju na postojanje veze među tim varijablama. U Češkoj su dobijeni rezultati prema kojima je subjektivna dobrobit studenata psihologije pozitivno povezana sa njihovom intrinzičkom

akademsom motivacijom (Kotera, Maybury, Liu, Colman, Lieu & Dosedlová 2022). Kao što se akademska motivacija ne može izjednačiti sa motivacijom koja opredjeljuje izbor studija, tako bi bilo teško rezultate o zadovoljstvu životom dobijene na studentima drugih obrazovnih profila neupitno generalizovati i na studente psihologije. Otud ima mjesta za proučavanje odnosa između zadovoljstva životom kod studenata koji studiraju psihologiju i njihove motivacije za izbor studija, kao i za poređenje tog odnosa sa analognim odnosom kod studenata drugih studijskih profila. Naročito zbog toga što je to polje uveliko neistraženo. U jednom od rijetkih istraživanja koja se dotiču tog problema utvrđena je povezanost između zadovoljstva životom kod studenata psihologije i njihove motivacije za upis na fakultet (Bailey & Phillips 2016). Registrovana je pozitivna veza između intrinzičke motivacije za upis studija i zadovoljstva životom.

METODOLOŠKI DIO

Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je bio ispitati motivaciju studenata psihologije i studenata stranih jezika za izbor studija i ispitati povezanost te motivacije sa njihovim zadovoljstvom životom, kao i ispitati razlike u motivaciji za izbor studija i u zadovoljstvu životom između te dvije grupe studenata.

Hipoteze

Pošli smo od sljedećih pretpostavki:

1. Kod ispitanika ćemo moći identifikovati tri vrste motivacije za studij: a) motivacija koja počiva na potrebi za razumijevanjem ljudi i njihovog ponašanja, b) motivacija koja počiva na želji da se pomogne drugim ljudima u rješavanju njihovih problema i c) motivacija koja počiva na pragmatičnim razlozima.
2. Motivacija za studij kod studenata pozitivno je povezana je sa njihovim zadovoljstvom životom.
3. Postoje razlike u motivaciji za izbor studija između studenata koji studiraju psihologiju i studenata koji studiraju strane jezike u korist studenata psihologije, a u zadovoljstvu životom među njima nema razlike.

Metode, tehnike, varijable i instrumenti

U okviru empirijske neeksperimentalne metode koristili smo tehniku skaliranja. Mjerali smo motivaciju za izbor studija i procjene o zadovoljstvu životom. Kao mjerne instrumente koristili smo skalu motivacije za izbor studija vlastite konstrukcije (SMIS) i skalu zadovoljstva životom (Satisfaction With Life Scale SWLS) (Diener, Emmons, Larsen & Griffin 1985). Skalu zadovoljstva životom koristili smo u prevodu koji navodi Zvezdan Penezić (2002), uz nekoliko sitnijih korekcija kako bi formulacije stavki bile usklađene sa govorom ispitanika. Stavke skale za mjerenje motivacije za izbor studija opisuju razloge kojima se studenti mogu rukovoditi pri izboru studija, a ispitanici su imali zadatak da za svaki od navedenih razloga označe koliko je on za njih bio važan kada su se opredjeljivali za studij. Procjene su vršili na četvorostepenoj skali: veoma važan, umjereno važan, malo važan, nevažan. Početni broj stavki je nakon preliminarne primjene skale sveden na njih 10. Četiri stavke mjere motivaciju za pomaganje ljudima, a po tri stavke motivaciju za razumijevanje ljudi i njihovog ponašanja i pragmatističku motivaciju (dobro zaposlenje, ugled i status u društvu). Faktorska struktura skale prikazane je na početku odjeljka *Rezultati istraživanja*.

Motivaciju usmjerenu na pomaganje drugima u rješavanju njihovih problema i tegoba nazvali smo altruističkom, a u skladu sa nazivom koji koriste Harst i Karson (Hurst & Carson 2021), motivaciju zasnovanu na potrebi da se razumiju drugi ljudi označili smo introspektivističkom. Naime, pomenuti autori introspektivistima nazivaju one koji pokazuju izraženu potrebu da razumiju i sebe i druge ljude, tj. ljudsku prirodu uopšte. Motivaciju usmjerenu na ostvarivanje nekih socijalno-statusnih ciljeva nazvali smo pragmatistička motivacija. Krobah-alfa koeficijenti pouzdanosti za tri subskale prikazani su u Tabeli 1.

Tabela 1: Kronbah-alfa koeficijenti pouzdanosti subskala koje mjere motivaciju za izbor studija

Poduzorak	Subskala		
	Altruistička	Introspektivistička	Pragmatistička
Psiholozi	0,86	0,77	0,74
Nepsiholozi	0,84	0,80	0,68

Kvalitet života mjeren je SWLS skalom (Diener, Emmons, Larsen & Griffin 1985). Skala je široko primjenjivana, a njena pouzdanost izražena Kronbah-alfa koeficijentom obično ima vrijednost preko 0,80. Vrijednosti se najčešće kreću u rasponu od 0,82 do 0,87 (Arrindell, Heesink & Feij 1999; Abolghasemi & Varaniyab 2010; Penezić 2002; Arrindell, Meeuwesen & Huyse 1991; Diener, Emmons, Larsen & Griffin 1985), a u rjeđim slučajevima malo ispod 0,80 (Neto 1993). U našem istraživanju smo za SWLS skalu dobili sljedeće Kronbah-alfa koeficijente: 0,81 za sve ispitanike; 0,78 za poduzorak studenata psihologije; 0,82 za poduzorak studenata stranih jezika.

Autori SWLS skale daju preporuke za interpretaciju rezultata dobijenih na skali (Tabela 2) (Pavot & Diener 1993).

Tabela 2: Preporuke za interpretaciju skorova sa SWLS skale

Totalni skor	Nivo zadovoljstva
5-9	Izrazito nezadovoljstvo
10-14	Nezadovoljstvo
15-19	Umjereno nezadovoljstvo
20	Neutralna tačka
21-25	Umjereno zadovoljstvo
26-30	Zadovoljstvo
31-35	Izrazito zadovoljstvo

Uzorak

Istraživanjem je obuhvaćeno 158 studenata Filozofskog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu. Uzorak se sastojao od dva poduzorka: prvi je uključivao 77 studenata psihologije, a drugi od 81 studenata koji ne studiraju psihologiju (u pitanju su studenti stranih jezika). Drugi poduzorak je poslužio za poređenje rezultata dobijenih na studentima psihologije sa rezultatima dobijenim na ispitanicima koji ne studiraju psihologiju. Podaci o strukturi uzorka prema polu i godini studija ispitanika prikazani su u Tabeli 3.

Tabela 3: Struktura uzorka

		psiholozi		nepsiholozi		oba poduzorka	
		f	%	f	%	f	%
pol	ž	60	80,5	65	80,2	125	79,1
	m	17	19,5	16	19,8	33	20,9
godina studija	1	30	38,9	40	49,4	70	44,3
	2	24	31,2	13	16,0	37	23,4
	3	12	15,6	13	16,0	25	15,8
	4	11	14,3	15	18,5	26	16,5

Prosječna dob svih ispitanika zajedno iznosila je 20,7 godina. Prosječna dob ispitanika iz poduzorka studenata psihologije iznosila je 20,9 godina, a iz uzorka studenata stranih jezika 20,6 godina. Uzorak odražava uobičajenu strukturu studentskih populacija studijskih programa za psihologiju i jezike (proporcionalno veći udio studenata ženskog pola i studenata mlađih godina studija).

Procedura istraživanja

Istraživanje je bilo anonimno. Realizovano je u oktobru 2023. godine. Instrumenti su primijenjeni na časovima redovne nastave. Učešće u istraživanju bilo je dobrovoljno.

Obrada podataka

Pored faktorske analize, korištene za ispitivanje strukture motivacije za izbor studija, korištena je korelacija i testiranje razlika među aritmetičkim sredinama. Obrada podataka vršena je u statističkom programu za obradu podataka SPSS 17.0.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Rezultati sa stavki skale motivacije za izbor studija dobijeni na poduzorku studenata psihologije analizirani su metodom glavnih komponenti. Vrijednost Kajzer-Mejer-Olkinovog testa bila je 0,78 (više od minimalno potrebne 0,60), a Bartlettov test sferičnosti bio je statistički značajan ($r = 0,000$) što govori da su podaci podesni za faktorsku analizu. Polazeći od matrice interkorelacija manifestnih varijabli, metodom glavnih komponenti izdvojena su tri značajna faktora koji kumulativno objašnjavaju 71,45% varijanse. Rezultati su prikazani u Tabeli 4.

Tabela 4: Karakteristični korijeni faktora i objašnjena varijansa (poduzorak psihologa)

Faktori	Karak. korijeni	Objašnjena varijansa	
		%	Kumulat.
1	3,927	39,273	39,273
2	1,990	19,899	59,172
3	1,228	12,276	71,448
4	,776	7,762	79,210
5	,522	5,222	84,432
6	,477	4,774	89,206
7	,387	3,874	93,080
8	,278	2,785	95,865
9	,231	2,310	98,175
10	,183	1,825	100,000

Prema Kajzerovom kriterijumu kao značajni tretirani su faktori čiji karakteristični korijeni imaju vrijednost veću od 1.

U Tabeli 5 prikazani su faktorske težine i korelacije stavki sa faktorima uz primjenu oblimin rotacije.

Tabela 5: Matrica faktorskih težina i korelacija stavki sa faktorima uz oblimin rotaciju (poduzorak psihologa)

Stavke	Faktorske težine			Korelacije sa faktorima		
	1	2	3	1	2	3
1	,798	,030	-,046	,783	,070	,232
2	,874	,012	,054	,893	,058	,359
3	,091	,670	-,109	,088	,673	-,069
4	,480	-,171	,555	,714	-,137	,672
5	,785	,046	-,048	,771	,086	,226
6	,112	,880	,000	,157	,885	,049
7	-,163	,862	,189	-,053	,856	,142
8	,189	-,016	,807	,470	,003	,873
9	-,099	,073	,906	,221	,079	,873
10	,863	,011	,058	,884	,056	,359

Kao značajne faktorske težine (u tabeli naglašene) tretirane su one sa vrijednošću iznad 0,35. Stavke skale navedene su u prilogu.

Očigledno je da prvi faktor konstitušu stavke koje se odnose na motivaciju usmjerenu na pomaganje drugima, tj. na altruističku motivaciju (stavke 1, 2, 5 i 10).

Značajnu težinu ima i jedna stavka koja se odnosi na potrebu za razumijevanjem ljudi (stavka 4), ali je njena težina veća na trećem faktoru. Drugi faktor konstituišu stavke koje upućuju na pragmatističku motivaciju za izbor studija – dobro plaćeno radno mjesto, ugled i status u društvu (stavke 3, 6 i 7), a treći faktor stavke koje se odnose na potrebu da se razumiju ljudi i njihovo ponašanje (stavke 4, 8 i 9). U skladu sa tim možemo konstatovati da je naša prva hipoteza potvrđena, tj. pokazali smo da se unutar motivacije za izbor studija psihologije mogu identifikovati tri opisana motiva.

Između prvog i drugog faktora nema korelacije ($r = 0,051$), kao ni između drugog i trećeg ($r = 0,012$), dok između prvog i trećeg faktora postoji korelacija koja nije visoka, ali nije ni zanemarljiva ($r = 0,340$).

Faktorsku strukturu skale ispitali smo i na poduzorku studenata stranih jezika. Na tom poduzorku vrijednost Kajzer-Mejer-Olkinovog testa bila je 0,83, a Bartletov test sferičnosti bio je statistički značajan ($r = 0,000$), što govori da su podaci podesni za faktorsku analizu.

Polazeći od matrice interkorelacija manifestnih varijabli metodom glavnih komponenti izdvojena su dva značajna faktora koji zajedno objašnjavaju 63,01% varijanse. Rezultati su prikazani u Tabeli 6.

Tabela 6: Karakteristični korijeni faktora i objašnjena varijansa (poduzorak studenata stranih jezika)

Faktori	Karak. korijeni	Objašnjena varijansa	
		%	Kumulat.
1	4,642	46,421	46,421
2	1,659	16,590	63,011
3	,937	9,369	72,380
4	,660	6,603	78,982
5	,573	5,727	84,709
6	,383	3,827	88,536
7	,349	3,485	92,022
8	,310	3,102	95,124
9	,285	2,852	97,976
10	,202	2,024	100,000

Prema Kajzerovom kriteriju, kao značajni tretirani su faktori čiji karakteristični korijeni imaju vrijednost veću od 1.

U Tabeli 7 prikazani su faktorske težine i korelacije stavki sa faktorima uz primjenu oblimin rotacije.

Tabela 7: Matrica faktorskih težina i korelacija stavki sa faktorima uz oblimin rotaciju (poduzorak nepsihologa)

Stavke	Faktorske težine		Korelacije sa faktorima	
	1	2	1	2
1	,745	-,120	,732	-,042
2	,827	-,104	,816	-,017
3	-,313	,532	-,257	,499
4	,809	,126	,822	,212
5	,775	-,029	,772	,053
6	,239	,812	,324	,837
7	,223	,855	,313	,879
8	,731	,139	,746	,216
9	,695	,186	,714	,260
10	,863	-,024	,861	,067

Kao značajne faktorske težine (u tabeli naglašene) tretirane su one sa vrijednošću iznad 0,35.

Na ovom poduzorku drugi faktor konstituišu iste stavke kao na poduzorku psihologa (faktor koji se odnosi na pragmatističku motivaciju za izbor studija). Ostale stavke, koje se odnose na razloge vezane za pomaganje drugim ljudima i razumijevanje tih ljudi, sada ne konstituišu dva posebna faktora nego jedan. Na poduzorku studenata stranih jezika između prvog i drugog faktora korelacija je zanemarljiva ($r = 0,10$).

Možemo konstatovati da smo kod studenata koji ne studiraju psihologiju (u našem slučaju studenti stranih jezika) identifikovali dvije vrste motivacije za izbor studija: pragmatističku motivaciju i motivaciju koju nije jednostavno definisati, ali koja objedinjuje potrebu da se pomaže ljudima i potrebu da se oni razumiju. Zbog toga ćemo je za potrebe našeg istraživanja nazvati pro-humana motivacija. Sa druge strane, vidjeli smo da je kod studenata psihologije ta vrsta motivacije diferencirana na dvije komponente.

U tabelama 8 i 9 prikazane su korelacije između pokazatelja motivacije za izbor studija i zadovoljstva životom. Budući da smo kod studenata psihologije identifikovali tri faktora motivacije, a kod studenata stranih jezika dva, korelacije su prikazane u zasebnim tabelama, u skladu sa identifikovanim faktorima motivacije.

Tabela 8: Korelacije između pokazatelja motivacije za izbor studija, te između tih pokazatelja i zadovoljstva životom za studente psihologije

		Altru.	Intro.	Pragm.	Zad.
Altru.	r		,507**	,097	,031
	p		,000	,403	,791
Intro.	r	,507**		,045	,089
	p	,000		,697	,443
Pragm.	r	,097	,045		-,005
	p	,403	,697		,963
Zad.	r	,031	,089	-,005	
	p	,791	,443	,963	

Altru. - altruistička motivacija; Intro. - introspektivistička motivacija; Pragm. - pragmatistička motivacija; Zad. - zadovoljstvo životom

Tabela 9: Korelacije između pokazatelja motivacije za izbor studija, te između tih pokazatelja i zadovoljstva životom za studente stranih jezika

		Pragm.	Pro-hum.	Zad.
Pragm.	r		,163	,289**
	p		,146	,007
Pro-hum.	r	,163		,205
	p	,146		,067
Zad.	r	,289**	,205	
	p	,007	,067	

Pragm. - pragmatistička motivacija; Pro-hum. - pro-humana motivacija; Zad. - zadovoljstvo životom

Kod studenata psihologije pragmatistička motivacija za izbor studija nije pokazala povezanost ni sa altruističkom, ni sa introspektivističkom motivacijom. Takođe nije pokazala povezanost ni sa zadovoljstvom životom. Između altruističke i introspektivističke motivacije korelacija je pozitivna i statistički značajna. Obje te vrste motivacije nisu pokazale povezanost sa zadovoljstvom životom kod studenata psihologije.

Kod studenata stranih jezika nije registrovana povezanost između pragmatističke i pro-humane motivacije, kao ni između pro-humane motivacije i zadovoljstva životom. Pragmatistička motivacija pokazala je nisku ali statistički značajnu pozitivnu korelaciju sa zadovoljstvom životom.

U Tabeli 10 prikazane su razlike u motivaciji za izbor studija i u zadovoljstvom životom između studenata psihologije i studenata stranih jezika. Pošto je jedino

pragmatistička motivacija identifikovana na oba poduzorka, razlike u motivaciji odnose se samo na tu vrstu motivacije.

Tabela 10: Testiranje razlika među aritmetičkim sredinama skorova koje su na skali pragmatističke motivacije i skali zadovoljstva životom postigli studenti psihologije i studenti stranih jezika

Varijabla	Grupe	N	M	σ	t	p
Pragmatistička motivacija	Psiho.	77	9,18	2,06	,063	,950
	Str. jez.	81	9,16	2,20		
Zadovoljstvo životom	Psiho.	77	25,60	5,17	2,54	,012
	Str. jez.	81	23,23	6,46		

Psiho. - studenti psihologije; Str. jez. - studenti stranih jezika

Razlika u pragmatističkoj motivaciji između studenata psihologije i studenata stranih jezika nije registrovana. Značajna je razlika u zadovoljstvu životom. Studenti koji studiraju psihologiju pokazali su veće zadovoljstvo životom od studenata koji ne studiraju psihologiju (studenti stranih jezika).

DISKUSIJA I ZAKLJUČCI

U istraživanjima motivacije za izbor studija polazi se od različitih teorijskih postavki, pa se onda mjere i različite komponente te motivacije. Često se obuhvata motivacija usmjerena na ostvarivanje socijalno-statusnih ciljeva (Kong, Dior Nima Ngapey & Ali Qalati 2020) ili se pored nje mjere i motivacioni faktori vezani za lični razvoj, npr. za samorealizaciju i samoodređenje (Haase & Lautenschläger 2011).

U profesijama koje rade sa ljudima (medicinsko osoblje, nastavnici, socijalni radnici) po pravilu se među motivima za izbor profesije sreću i altruistički motivi (Gąsiorowski, Rudowicz & Safranow 2015; Brookhart & Freeman 1992; Симић 2015, Liedgren & Elvhag 2015). Ispitanici u našem istraživanju pripremaju se za rad sa ljudima – studenti stranih jezika se osposobljavaju prvenstveno za nastavnički poziv (predavači stranih jezika), a rad psihologa gotovo uvijek podrazumijeva rad sa ljudima. Otud je logično očekivati da kod njih u nekom stepenu bude prisutna altruistička motivacija pri izboru profesije.

Jedan od važnijih rezultata našeg istraživanja ukazuje da je kod studenata psihologije pri izboru studija, pored altruističke (pomaganje ljudima), prisutna i motivacija zasnovana na potrebi da se razumiju ljudi i njihovo ponašanje. U tom

smislu naši rezultati podržavaju pristupe koji ističu te dvije vrste motivacije za izbor studija psihologije (Walker 2010; Hastie, 2006; Morris 2003; Stewart, Hill, Stewart, Bimler & Kirkland 2005; Mudhovozi & Maree 2012; Hurst & Carson 2021). Izgleda da se slični izvori zainteresovanosti za psihologiju mogu registrovati i kod srednjoškolaca. I kod njih se kao glavni motiv zainteresovanosti za učenje psihologije registruje želja za boljim razumijevanjem sebe, drugih ljudi i njihovog ponašanja (Sokolova 2023).

Kod naših ispitanika koji ne studiraju psihologiju (studiraju strane jezike), motivacija usmjerena na razumijevanje ljudi nije se izdvojila kao poseban faktor u odnosu na altruističku motivaciju. Nazvali smo je pro-humana motivacija. Moguće je da ima mjesta za pretpostavku da su i altruistička i introspektivistička motivacija izraz jedne dublje humanističke orijentacije (orijentacija ka ljudima nasuprot orijentacije ka stvarima). Neka istraživanja pokazuju da se kod ljudi može identifikovati dominacija orijentacije ka ljudima ili orijentacije ka stvarima (Woodcock, Graziano, Branch, Habashi, Ngambeki & Evangelou 2012). Vjerovatno kod oba poduzorka naših ispitanika dominira orijentacija prema ljudima, koja se kod studenata koji ne studiraju psihologiju manifestuje kao jedinstven entitet, dok je kod studenata psihologije ona više nijansirana, tako da se ispoljava u vidu dvije povezane, ali ipak prepoznatljive komponente. Naša prva hipoteza je potvrđena djelimično. Potvrđena je na poduzorku ispitanika koji studiraju psihologiju. Potvrđena je i na poduzorku ispitanika koji studiraju strane jezike, ali samo u segmentu koji se odnosi na identifikovanje pragmatističke motivacije. Na tom poduzorku, u segmentu koji se odnosi na identifikovanje altruističke i introspektivističke motivacije, nije potvrđena.

Istraživanja sugerišu da je zadovoljstvo životom pozitivno povezano sa altruističkom orijentacijom (Chan, Ou & Reynolds 2014; Kardos, Leidner, Pléh, Soltész & Unoka 2017; Wei, Yu-Hsin Liao, Ku & Shaffer 2011). Naši rezultati nisu u skladu sa takvim nalazima. Na poduzorku psihologa nismo registrovali korelaciju između altruističke motivacije za izbor studija i zadovoljstva životom. U prethodno pomenutim istraživanjima registrovana je veza između opšte altruističke motivacije i zadovoljstva životom, dok smo mi mjerili jedan uži segment altruističke motivacije – altruističku motivaciju za izbor studija. Moguće je da je to faktor koji je odredio karakter rezultata koje smo dobili. Zbog ograničenja našeg uzorka teško je izvoditi ozbiljnije generalizacije na ovom planu.

Pragmatistička motivacija za izbor studija nije pokazala povezanost sa zadovoljstvom životom kod studenata psihologije, ali jeste slabu povezanost kod studenata koji ne studiraju psihologiju. Moguće je da se kod njih pragmatistička

orijentacija prema svijetu (pa i kad je riječ o izboru studija) manifestuje i u nešto većem opštem zadovoljstvu životom, što je u skladu sa nekim istraživanjima. Npr. sposobnost pragmatičnog planiranja budućnosti pokazuje pozitivnu vezu sa zadovoljstvom životom (Eubanks, Reece, Liebscher, Ruscio, Baumeister & Seligman 2023).

Zanimljivo je podsjetiti da smo kod studenata koji studiraju strane jezike između zadovoljstva životom i pro-humane motivacije dobili pozitivnu korelaciju koja ne doseže prag značajnosti, ali je vrlo blizu tog praga. Zbog ograničenja našeg istraživanja, vezanih za veličinu uzorka, potrebno je biti veoma obazriv u pogledu mogućih pretpostavki, ali ne treba sasvim isključiti mogućnost da ovdje povezanost postoji. To bi bilo u skladu sa rezultatima prethodno pomenutih istraživanja o povezanosti zadovoljstva životom sa altruističkom orijentacijom.

Naša druga hipoteza nije potvrđena, izuzimajući segment rezultata koji se odnosi na povezanost zadovoljstva životom sa pragmatističkom motivacijom kod studenata stranih jezika.

Prema našim rezultatima, psiholozi i nepsiholozi se ne razlikuju u pragmatističkoj motivaciji za izbor studija. Takav rezultat se prilično dobro slaže sa nalazima dobijenim u studiji Čopkove i Janitorove (Čopková & Janitorová 2021). Mjerile su intrinzičku i ekstrinzičku motivaciju za izbor profesije. Uzorak je obuhvatao tri grupe studenata koji se pripremaju za neku od tri oblasti rada – zdravstvo (ljekari, medicinske sestre, stomatolozi), prosvjeta (vaspitači, učitelji, nastavnici) i društvena oblast (socijalni radnici i psiholozi). Dok su se u ekstrinzičkoj motivaciji studenti iz oblasti zdravstva razlikovali od studenata iz oblasti prosvjete, studenti koji studiraju socijalni rad i psihologiju nisu se razlikovali ni od jednih ni od drugih. U toj studiji su studenti psihologije posmatrani zajedno sa studentima socijalnog rada (naši rezultati odnose se samo na studente psihologije). Takođe, ekstrinzička motivacija za izbor profesije koje je mjerena u navedenoj studiji obuhvatala je više motivacionih faktora od pragmatističke motivacije koju smo mi mjerili. Ipak, uzorci i metodološki pristupi su dovoljno slični da se rezultati mogu smatrati donekle samjerljivim.

Razlika između psihologa i nepsihologa registrovana je u zadovoljstvu životom. Studenti psihologije pokazali su veće zadovoljstvo. U skladu sa ranije navedenim kriterijumima postavljenim od autora SWLS skale (Tabela 2), rezultati pokazuju da prosjek skorova studenata psihologije zalazi u kategoriju zadovoljstvo, dok je prosjek studenata stranih jezika u kategoriji umjereno zadovoljstvo. Takav rezultat nije u skladu sa tzv. terapijskom hipotezom prema kojoj je u populaciji studenata psihologije veća proporcija onih sa nekim mentalnim teškoćama, što ih onda podstiče da češće

biraju taj studij kao izraz traganja za rješenjima svojih teškoća (Craig & Zinkiewicz 2010). Za osobe sa izraženim mentalnim problemima karakterističan je manji stepen zadovoljstva životom (Headey, Kelley & Wearing 1993; Piko 2006; Guney, Kalafat & Boysan 2010; Dooley, Fitzgerald & Mac Giollabhui 2015), pa bi se u skladu sa terapijskom hipotezom moglo očekivati da studenti psihologije pokažu manje zadovoljstvo životom, što u našem istraživanju nije bio slučaj. Registrovana je suprotna tendencija: studenti psihologije su pokazali nešto veće zadovoljstvo životom.

Da studenti koji studiraju različite oblasti mogu pokazivati različito zadovoljstvo životom pokazuju rezultati istraživanja realizovanog u Češkoj (Kvintová, Sigmund & Hřebíčková 2014). Nije jednostavno izvoditi generalizacije o razlikama u zadovoljstvu životom između studenata psihologije i studenata drugih oblasti, jer je broj faktora koji potencijalno mogu posredovati u toj vezi očito veliki. Npr. studenti psihologije mogu pokazivati i niži nivo zadovoljstva životom od studenata drugih studijskih profila, konkretno od studenata farmacije i medicine (Franzen, Jermann, Ghisletta, Rudaz, Bondolfi & Toan Tran 2021). Zanimljivo je istaći da je nivo zadovoljstva životom kod studenata psihologije u našem istraživanju gotovo identičan nivou zadovoljstva životom dobijenom na studentima psihologije u Turskoj (Karayagiz 2020). U tom istraživanju su na SWLS skali dobijene vrijednosti : $M = 25,37$; $\sigma = 5,98$; $N = 153$ (za naše rezultate vidjeti poslednji red u Tabeli 7).

Time naša treća hipoteza nije potvrđena. Nije registrovana razlika u onoj vrsti motivacije za koju je priroda naših podataka omogućila da je testiramo (pragmatistička motivacija), dok je razlika u zadovoljstvu životom registrovana.

OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA

Najvažnija ograničenja našeg istraživanja povezana su sa karakteristikama uzorka. Radi se o manjem uzorku koji čine studenti sa jednog univerziteta. Za pouzdanije generalizacije o motivaciji studenata za izbor studija i o njihovom zadovoljstvu životom potrebna su istraživanja na većim uzorcima u čiji sastav bi ulazili studenti sa više različitih univerziteta.

Takođe, poduzarak studenata koji ne studiraju psihologiju u našem istraživanju uključivao je studente veoma bliskih usmjerenja (svi su studirali strane jezike). To ograničava domete generalizacija o razlikama između psihologa i nepsihologa. Naime, iznijeli smo pretpostavku da bi struktura motivacije za izbor studija, kakvu smo registrovali, potencijalno mogla biti povezana sa dubljim orijentacijama u odnosu ljudi prema svijetu (orijentacija prema ljudima ili prema stvarima). U tom smislu bi

bilo zanimljivo uporediti motivaciju za izbor studija kod studenata koji studiraju psihologiju sa studentima prirodnih i tehničkih nauka. Struktura našeg uzorka nam nije omogućila analize takve vrste.

PRILOG

Tabela 11: Stavke skale za mjerenje motivacije za izbor studija

1	Pomaganje ljudima da budu uspješniji u životu i radu
2	Pružanje pomoći ljudima koji imaju probleme i tegobe
3	Mogućnost zaposlenja na dobro plaćenom radnom mjestu
4	Bolje razumijevanje drugih ljudi i njihovog ponašanja
5	Omogućavanje ljudima oko mene da budu sretniji
6	Sticanje profesije koja obezbjeđuje ugled i poštovanje
7	Ovladavanje profesijom koja omogućuje visok status u društvu
8	Razumijevanje ljudske prirode i faktora od kojih ona zavisi
9	Osposobljavanje da razumijem motive kojima se ljudi rukovode
10	Pomaganje drugim ljudima da budu zadovoljniji životom

Ispitanici dobili sljedeće uputstvo za popunjavanje skale:

U tabeli su navedeni su neki razlozi koji motivišu ljude pri izboru studija. Molimo Vas da stavljanjem znaka X u odgovarajuće polje za svaki od razloga označite koliko je on u Vašem slučaju bio važan kada ste se opredjeljivali za studij.

Procjene su vršili na četvorostepenoj skali: *veoma važan, umjereno važan, malo važan, nevažan.*

LITERATURA

1. Abolghasemi, Abbas, Somayyeh Taklavi Varaniyab (2010), "Resilience and perceived stress: Predictors of life satisfaction in the students of success and failure", *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 748-752.
2. Adelman, Howard, Linda Taylor, Perry Nelson (1989), "Minors' dissatisfaction with their life circumstances", *Child Psychiatry and Human Development*, 20(2), 135-147.
3. Alfonso, Vincent, David Allison, Damon Rader, Bernard Gorman (1996), "The extended satisfaction with life scale: Development and psychometric properties", *Social Indicators Research* 38(3), 275-301.

4. Arrindell, Willem, Ludwien Meeuwesen, Frits Huyse (1991), "The satisfaction with life scale (SWLS): Psychometric properties in a non-psychiatric medical outpatients sample", *Personality and Individual Differences*, 12(2), 117–123.
5. Arrindell, Willem, Jose Heesink, Jan Feij (1999), "The Satisfaction With Life Scale (SWLS): Appraisal with 1700 healthy young adults in the Netherlands", *Personality and Individual Differences*, 26(5), 815–826.
6. Bailey, Thomas Hamilton, Lisa Phillips (2016), "The influence of motivation and adaptation on students' subjective well-being, meaning in life and academic performance", *Higher Education Research & Development*, 35(2), 201-216.
7. Banyard, Phil (2014), "What is happening to A-level psychology?", *The Psychologist*, 27, 936–938.
8. Bowling, Ann (2005), *Measuring health: A review of quality of life measurement scales*, Open University Press, Berkshire
9. Brookhart, Susan, Donald Freeman (1992), "Characteristics of entering teacher candidates", *Review of Educational Research*, 62(1), 37–60.
10. Chan, Wing Yi, Sun-Ruu Ou, Arthur Reynolds (2014), "Adolescent civic engagement and adult outcomes: an examination among urban racial minorities", *Journal of youth and adolescence*, 43(11), 1829–1843.
11. Chirkov, Valery, Richard Ryan (2001), "Parent and Teacher Autonomy-Support in Russian and U.S. Adolescents", *Journal of Cross-Cultural Psychology* 32(5), 618-635.
12. Craig, Naomi, Lucy L. Zinkiewicz (2010), *Inclusive practice within psychology higher education*, Higher Education Academy, York, UK
13. Cummins, Robert, Marita McCabe, Yolanda Romeo, Eleonora Gullone (1994), "Validity studies the comprehensive quality of life scale (Comqol): Instrument development and psychometric evaluation on college staff and students", *Educational and Psychological Measurement*, 54(2), 372–382.
14. Cummins, Robert, Ana Lau (2005), *Personal well-being index – school children (PWI-SC)* 3. ed. *Manual*, Australian Centre on Quality of Life - Deakin University, Melbourne
15. Čopková, Radka, Viktoria Janitorová (2021), "Dark triad and motivation to become a helping professional", *Verejná správa a spoločnosť*, 22(1), 54–68.
16. Diener, Ed, Marris Diener (1995), "Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem", *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 653–663.

17. Diener, Ed, Robert Emmons, Randy Larsen, Sharon Griffin (1985), "The Satisfaction with Life Scale", *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71–75.
18. Diener, Ed, Pelin Kesebir, William Tov (2010), "Happiness", in: Mark R. Leary, Rick H. Hoyle (eds.), *Handbook of individual differences in social behavior*, The Guilford Press, New York, London, 147-160.
19. Diener, Ed, Shigehiro Oishi, Richard Lucas (2003), "Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life", *Annual Review of Psychology*, 54, 403-425.
20. Dooley, Barbara, Amanda Fitzgerald, Naoise Mac Giollabhui (2015), "The risk and protective factors associated with depression and anxiety in a national sample of Irish adolescents", *Irish Journal of Psychological Medicine*, 32, 93–105.
21. Eubanks, Austin, Andrew Reece, Alex Liebscher, Meron Ruscio, Roy Baumeister, Martin Seligman (2023), "Pragmatic prospection is linked with positive life and work outcomes", *The Journal of Positive Psychology*, 19(3), 419–429.
22. Franzen, Jessica, Francoise Jermann, Paolo Ghisletta, Serge Rudaz, Guido Bondolfi, Nguyen Toan Tran (2021), "Psychological distress and well-being among students of health disciplines: the importance of academic satisfaction", *International journal of environmental research and public health*, 18(4), 2151.
23. Gaşiorowski, Jakub, Elżbieta Rudowicz, Krzysztof Safranow (2015), "Motivation towards medical career choice and future career plans of Polish medical students", *Advances in Health Sciences Education*, 20(3), 709–725.
24. Gilman, Ritch, Scot Huebner (2006), "Characteristics of adolescents who report very high life satisfaction", *Journal of Youth and Adolescence*, 35(3), 293-301.
25. Guney, Sevgi, Temel Kalafat, Murat Boysan (2010), "Dimensions of mental health: life satisfaction, anxiety and depression: a preventive mental health study in Ankara University students population", *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 1210–1213.
26. Haase, Heiko, Arndt Lautenschläger (2011), "Career choice motivations of university students", *International journal of business administration*, 2(1), 2–13.
27. Hastie, Brianne (2006), "Why choose psychology?", Paper presented at the

- Thirty-fifth Annual Meeting of the Society of Australasian Social Psychologists (SASP), Canberra, Australia; <https://sasp.org.au/wp-content/uploads/2018/03/SASP2006.pdf>, pp 80 (30. 10. 2023)
28. Headey, Bruce, Jonathan Kelley, Alex Wearing (1993), "Dimensions of mental health: Life satisfaction, positive affect, anxiety and depression", *Social Indicators Research*, 29(1), 63-82.
  29. Hirschler, Steven, Phil Banyard (2003), "Post-16 students: Views and experiences of studying psychology", in: Cerol McGuinness (ed.), *Post-16 qualifications in psychology: Working party report*, British Psychological Society, Leicester, UK, 61-74.
  30. Huebner, Scot, Robert Valois, Paxton, Raheem, John Wantzer Drane. (2005), "Middle school students' perceptions of quality of life", *Journal of Happiness Studies*, 6(1), 15–24.
  31. Hurst, Robert, Jerome Carson (2021), "Be honest – why did you decide to study Psychology? A recent graduate and a professor reflect", *Psychology Teaching Review*, 27(2), 22- 35.
  32. Jacobson, Anja Møgelvang, Age Diseth (2020), "Why choose psychology? An investigation of Norwegian high school students ", *Psychology Learning & Teaching*, 19(2) 128-142.
  33. Jarvis, Matt (2012), *Teaching psychology 14-19: Issues and techniques*, Routledge, Abingdon, UK
  34. Karayagiz, Saban (2020), "Analysis of relationships among the subjective well-being, life satisfaction and job anxiety for the undergraduate psychology students", *Progress in Nutrition* 22(3), e2020026.
  35. Kardos, Peter, Bernhard Leidner, Csaba Pléh, Peter Soltész, Zsolt Unoka (2017), "Empathic people have more friends: empathic abilities predict social network size and position in social network predicts empathic efforts", *Social Networks*, 50, 1–5.
  36. Kong, Yusheng, Jonathan Dior Nima Ngapey, Sikandar Ali Qalati, S. (2020), "Effects of financial rewards, parents and peers, and benefits and costs on choosing accounting career: A global perspective ", *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(11), 157–167.
  37. Kotera, Yasuhiro, Sarah Maybury, Gillian Liu, Rory Colman, Jenai Lieu, Jaroslava Dosedlová (2022), "Mental well-being of czech university students: Academic motivation, self-compassion, and self-criticism", *Healthcare*, 10(11), 1–12.

38. Kovčo-Vukadin, Irma (2014), *Ispitivanje kvalitete života studenata u Republici Hrvatskoj (istraživačko izvješće)*, Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
39. Kvintová, Jana, Martin Sigmund, Hana Hřebíčková (2014), "Life satisfaction and subjective health assessment in future teachers compared with current university students of physical culture and natural science", *e-Pedagogium*, 14(2), 15–30.
40. Levesque, Chantal, Nicola Zuehlke, Layla Stanek, Richard Ryan (2004), "Autonomy and competence in German and American university students: A comparative study based on self-determination theory", *Journal of Educational Psychology*, 96(1), 68-84.
41. Liedgren, Pernilla, Gudrun Elvhag (2015), "Social work of the future: Motives and expectations among social work students in Sweden", *International journal of social science studies*, 3(6), 121–129.
42. Liu, Xun, Robert Larose (2008), "Does using the internet make people more satisfied with their lives? The effects of the internet on college students' school life satisfaction", *CyberPsychology & Behavior*, 11(3), 310-320.
43. Lucas, Richard, Ed Diener (2010), "Subjective well-being", in: Michael Lewis, Jeannette M. Haviland-Jones, Lisa Feldman Barrett (eds.), *Handbook of emotions*, The Guilford Press, New York / London, 471- 484.
43. Morris, Peter (2003), "Not the soft option", *The Psychologist*, 16, 510–511.
44. Mudhovozi, Pilot, Jobus Maree (2012), "Exploring students' motives for studying psychology: A qualitative study", *South African Journal of Higher Education*, 26(4) 784–799.
45. Myers, David, Ed Diener (1995), "Who is happy?", *Psychological Science*, 6, 10-19.
46. Neto, Felix (1993), "The satisfaction with life scale: Psychometrics properties in an adolescent sample", *Journal of Youth and Adolescence*, 22(2), 125–134.
47. Nikolaenko, Alyona, Lantratova Alena, Tatiana Volkodav (2018), "Choosing psychology as a career: study on students' professional motivation", *Форум молодых ученых*, 5/1(21), 35- 41.
48. Paschali, Antonia, George Tsitsas (2010), "Stress and life satisfaction among university students-a pilot study", *Annals of General Psychiatry*, 9(Suppl 1), S96.
49. Pavot, William, Ed Diener, Randal Colvin, Ed Sandvik (1991), "Further validation of the satisfaction with life scale: Evidence of cross-method

- convergence of well-being measures", *Journal of Personality Assessment*, 57(1), 149–161.
50. Pavot, William, Ed Diener, Eunkook Suh (1998), "The Temporal satisfaction with life scale", *Journal of Personality Assessment*, 70(2), 340–354.
  51. Pavot, William, Ed Diener (1993), "Review of the satisfaction with life scale", *Psychological Assessment*, 5(2), 164–172.
  52. Pekdoğan, Serpil, Meltem Yurtçu (2022), "Analysis of life satisfaction level of university students using hierarchical linear modeling", *Research in Pedagogy*, 12(1), 147-162.
  53. Penezić, Zvezdan (2002), "Skala zadovoljstva životom", u: Katica Lacković-Grgin, Ana Proroković, Vera Čubela, Zvezdana Penezić (ur.), *Zbirka psihologijskih skala i upitnika. Svezak 1*, 20–22, Filozofski fakultet, Zadar
  54. Piko, Bettina Franciska (2006), "Satisfaction with life, psychosocial health and materialism among Hungarian youth", *Journal of Health Psychology*, 11(6), 827–831.
  55. Proctor, Carmel, Alex Linley, John Maltby (2009a), "Youth life satisfaction measures: A review", *Journal of Positive Psychology*, 4(2), 128–144.
  56. Proctor, Carmel, Alex Linley, John Maltby (2009b), "Youth life satisfaction: A review of the literature", *Journal of Happiness Studies*, 10, 583–630.
  57. Seligman, Martin (2002), "Positive psychology, positive prevention, and positive therapy", in: Chris R. Snyder, Shane Lopez (eds.), *Handbook of positive psychology*, Oxford University Press, New York, 3-9.
  58. Shin, Doh, Don Johnson (1978), "Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life", *Social Indicators Research*, 5, 475–492.
  59. Симић, Наташа (2015), "Мотивација за избор професије наставник – перспектива будућих наставника, приправника и искусних предметних наставника", *Зборник Института за педагошка истраживања*, 47(2), 199–221.
  60. Smith, Douglas, Howard S. Adelman, Perry Nelson, Linda Taylor, Vicky Pares (1987), "Students' perception of control at school and problem behavior and attitudes", *Journal of School Psychology*, 25(2), 167–176.
  61. Sokolova, Lenka (2023), "Motivation toward choosing psychology as a secondary school subject: A cross-cultural comparison", *Teaching of Psychology*, 50 (1), 41–46.
  62. Sousa, Lorie, Sonja Lyubomirsky (2001), "Life satisfaction", in: Judith Worell (ed.), *Encyclopedia of women and gender: Sex similarities and differences*

and the impact of society on gender 2, Academic Press, San Diego, CA, 667-676.

63. Stewart, Robert, Karen Hill, Jessa Stewart, David Bimler, John Kirkland (2005), "Why I am a psychology major: An empirical analysis of student motivations", *Quality and Quantity*, 39(6), 687–709.
64. Suldo, Shannon M., Scot E. Huebner (2006), "Is extremely high life satisfaction during adolescence advantageous?", *Social Indicators Research*, 78, 179-203.
65. Suldo, Shannon M, Scot E. Huebner (2004), "Does life satisfaction moderate the effects of stressful events on psychopathological behaviour during adolescence?", *School Psychology Quarterly*, 19, 93-105.
66. Valois, Robert, Keith Zullig, Scot Huebner, John Wanzer Drane (2006), "Relationship between life satisfaction and violent behaviors among adolescents", *American Journal of Health Behavior*, 25(4), 353-366.
67. Walker, Kevin (2004), "Why do sixth-form students choose psychology? A report of research in one institution", *Psychology Teaching*, 2, 29–35.
68. Walker, Kevin (2010), "Explaining the popularity of psychology at A-level", *Psychology Teaching Review*, 16, 45–53.
69. Wei, Meifen, Kelly Yu-Hsin Liao, Tsun-Yao Ku, Phillip A. Shaffer (2011), "Attachment, self-compassion, empathy, and subjective well-being among college students and community adults", *Journal of personality*, 79(1), 191–221.
70. Woodcock, Anna, William Graziano, Sara Branch, Meara Habashi, Ida Ngambeki, Demetra Evangelou (2012), "Person and thing orientations: Psychological correlates and predictive utility", *Social psychological and personality science*, 4(1), 116–123.

MOTIVATION FOR CHOOSING STUDIES AMONG PSYCHOLOGY STUDENTS, FOREIGN LANGUAGES STUDENTS AND THEIR LIFE SATISFACTION

Summary:

As factors that significantly influence students to choose psychology studies, sources often cite the need to help others and the desire to understand people and their behaviour in the literature. One of the reasons for choosing a study program is generally pragmatic reasons. On a smaller sample of students that consisted of students studying psychology and students studying foreign languages (N = 158), we investigated whether could identify three types of motivation for choosing a study based on the three needs mentioned (needs to help others, needs to understand people and their behaviour, and pragmatic needs). Motivation for the choice of study was measured with a self-constructed scale, while life satisfaction was measured with the Satisfaction With Life Scale (SWLS). In psychology students we identified all three types of motivation, while in foreign language students we identified pragmatist motivation for choice of studies and the other two components of motivation did not appear as separate factors, but formed one factor. Life satisfaction was unrelated with any type of motivation among psychology students, and in the other group of students it showed a slight correlation with pragmatic motivation. In pragmatist motivation, the difference between the two subsamples of students was not registered, while in life satisfaction it was. Psychology students showed higher life satisfaction.

Key words: Career choice; motivation for choosing studies; student life satisfaction

Adrese autora
Authors' address

Ljubica Dragišić
Univerzitet u Istočnom Sarajevu
Filozofski fakultet
ljubica.dragisic@gmail.com

Zlatko Pavlović
Univerzitet u Istočnom Sarajevu
Filozofski fakultet
zlatko.pavlovic@ff.ues.rs.ba